

ՈՒՍԱՆՈՂԻ ԻՆՔՆՈՒՐՈՒՅՆ ԱՇԽԱՏԱՆՔԻ ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒՄՆԵՐԸ ՀԻՄՆԱԽՆԳԻՐՆԵՐԸ

Ռ. Ջ. ԱՂԱՔԵԿՅԱՆ

Հիրավի, բուհական ուսուցման հիմնական ուղին ուսանողների ինքնուրույն աշխատանքի, ինքնուրույն ուսումնական գործունեության ուղին է: Ուսանողի ինքնուրույն աշխատանքի կազմակերպման պլուրեմը նոր չէ: Տարբեր ժամանակներում այդ պլուրեմով զբաղվել են գիտության ու բուհական մանկավարժության պրակտիկայի լավագույն ներկայացուցիչները: Տակավին երեք դար առաջ չեխ ժողովրդի մեծ գավակ Յան Ամոս Կոմենսկին հռչակելով իր կերտած ամանց դիդակտիկական ուսմունքի էությունը, գրել է. «Մեր դիդակտիկայի ալֆան ու օմեգան կդառնա այն եղանակի որոնումն ու հայտնագործումը, որի ժամանակ ուսուցանողը քիչ սովորեցնի, իսկ ուսումնառողը՝ շատ սովորի» («Մեծ դիդակտիկա»):

Այդ կապակցությամբ չափազանց ուշագրավ մտքեր հայտնեց Կ. Դ. Ուլինսկին: Նա պահանջում էր ուսուցումը այնպես կազմակերպել, որպեսզի «սովորողները հնարավորին չափ սովորեն ինքնուրույնաբար, իսկ ուսուցիչը ղեկավարի այդ ինքնուրույն աշխատանքը»: Սովորողների ինքնուրույն աշխատանքի կազմակերպման անհրաժեշտությունը ընդգծել են հայ մանկավարժության մեծ երախտավորներ Խ. Աբովյանը, Ս. Մանդինյանը, Ա. Բախարյանը, անվանի հոգեբան Գ. Էդլիսանը և ուրիշներ:

Ժամանակակից մանկավարժությունը, առաջնորդվելով ճշմարիտ մեթոդաբանական դրույթներով, ստեղծագործաբար օգտագործելով անցյալի ականավոր մանկավարժների առաջադիմական հայացքները, դարերի ընթացքում կուտակված հասարակական-պատմական առաջավոր փորձը, մշակեց իր մոտեցումը ինքնուրույն աշխատանքի պլուրեմին: Նրա համար ելակետ դարձավ այն դրույթը, որ անձի հատկությունները, նրա մտածողության եղանակներն ու հնարները, աշխատանքի հմտություններն ու ոճը ձևավորվում են աննից առաջ համապատասխան գործունեության ընթացքում: Այլ կերպ ասած՝ գիտելիքներն ինքնուրույնաբար համալրելու, գիտական ու քաղաքական ինֆորմացիայի հարաճուն հոսքի մեջ կողմնորոշվելու, ծագող խնդիրները ստեղծագործաբար լուծելու կարողությունները ձևավորվում են համապատասխան ինքնուրույն գործունեության գործընթացում: Ծառ առաջավոր բուհերում գոյակարգվել է ուսանողների ինքնուրույն աշխատանքի որոշակի համակարգ, որը հիմնականում արդարացրել է իրեն: Սակայն մեր ժամանակաշրջանի դիմամիկ կյանքի սրընթաց վերակառուցման ու արագացված զարգացման դարակազմիկ միտումը պահանջում է այդ համակարգի բարելավում, որակական կատարելագործում: Վերջինս պայմանավորված է նաև այն հանգամանքով, որ մշտապես ճշգրտումներ են մտցվում բուհական ուսումնական գործընթացի բովանդակության, կազմակերպման ու մեթոդիկայի մեջ, էական փոփոխություններ են տեղի ունենում ուսանող-երիտասարդության սոցիալ-որակական բնութագրերում: Այսօր ցանկացած մասնագիտության բնագավառի աշխատանքը պետք է կրի ստեղծագործական բնույթ, որն անխմստ է առանց ինքնուրույն աշխատանքի և, վերջապես, այն էական թերություններով, որ առկա են թե միջնակարգ և թե՛ բարձրագույն դպրոցի աշխատանքում:

Ցավալի է, բայց իրողությունն է այն, որ միջնակարգ դպրոցի շրջանավարտների մի զգալի մասը պատրաստ չէ բուհական կրթության արդի պահանջները բավարարող ինտենսիվ ինքնուրույն աշխատանքի: Օրինակ, Լեւոնային Ղարաբաղի Հանրապետության (Արցախի) պետական համալսարանի առաջին կուրսեցիների հետ անցկացրած մեր հարցազրույցներից պարզ դարձավ, որ նրանց 54,2 տոկոսը անբավարար է նախապատրաստված ինքնուրույն աշխատանք կատարելուն, շատերը դժվարանում են միաժամանակ լսել և գրի առնել դասախոսությունը, իմաստավորել դասախոսի հայտնած մտքերը, դասախոսության հիմնական դրույթները, պատրաստ չեն սկզբնաղբյուրները ինքնուրույնաբար կոնսպեկտավորելուն: Որոշ ուսանողներ չեն տիրապետում մտավոր գործառնություններ կատարելու համար անհրաժեշտ այնպիսի գործառնությունների ու եղանակների, ինչպիսին են համեմատությունը և հակադրումը, վերլուծումը և համադրումը, վերացարկումը և ընդհանրացումը:

Ուսանողների ինքնուրույն աշխատանքի ճշգրտման ու ինտենսիվացման պրոբլեմը չափազանց լայն է, բազմապլան, տարրդրունակ, ունի իր տարբեր տեսանկյունները: Համեմատաբար անբավարար է ուսումնասիրվել նրա հոգեբանամանկավարժական ասպեկտը: Եվ դա այն դեպքում, երբ ուսանողների ինքնուրույն աշխատանքի ճշգրիտ կազմակերպումը պահանջում է մանկավարժական մի շարք պրոբլեմների գիտական լուծում, առանց որի հնարավոր չէ մշակել գիտականորեն ու մեթոդապես հիմնավորված հանձնարարականներ ուսանողների ինքնուրույն ուսումնական գործունեության կազմակերպման ու ղեկավարման, կառավարման ու ինքնակառավարման համար:

Այդ ուղղությամբ կատարելիք առաջին քայլն ուսանողի ինքնուրույն աշխատանքի մոդելի մշակումն է: Մեր կարծիքով, այդ մոդելը կարող է կազմվել հետևյալ բաղադրիչներից կամ խմբերից. ա) ուսանողի ինքնուրույն աշխատանքի գործառնությունները, բ) ուսանողի ինքնուրույն աշխատանքի համակարգը, գ) ինքնուրույն աշխատանքի ինտենսիվացման ուղիներն ու միջոցները, դ) վերահսկողությունն ու ինքնահսկողությունը ինքնուրույն աշխատանքի նկատմամբ, ե) ինքնուրույն աշխատանքի կառավարումն ու ինքնակառավարումը: Ուսանողների մանկավարժորեն ճիշտ կազմակերպված ինքնուրույն աշխատանքը կատարում է ոչ միայն ինքնակրթական (ուսուցողական), այլև դաստիարակչական, զարգացողական, ախտորոշող (դիագնոստիկական) և կանխատեսման գործառնություններ: Ուսանողների ինքնուրույն ուսումնական գործունեության ընթացքում այդ բոլոր գործառնությունները փոխկապված և փոխալայնմանավորում են միմյանց, չնայած դրանցից որևէ մեկը սովոր պահին կարող է կատարել հիմնական դեր, իսկ մնացածներն օժանդակ:

Գործառնությունի իրագործումը հնարավոր չէ առանց ինքնուրույն աշխատանքի գիտականորեն հիմնավորված համակարգի: Դասախոսների կարևոր խնդիրն է ուսանողների ինքնուրույն աշխատանքի այնպիսի համակարգի մշակումը, որն ընդգրկի 1. ուսանողների ուսումնառության բոլոր տարիները, 2. բուհական ուսուցման բոլոր ձևերը (դասախոսություն, սեմինար և գործնական պարապմունքներ, լաբորատոր աշխատանքներ, ստուգաթյուրներ և քննություններ, ուսումնական-հետազոտական և գիտահետազոտական աշխատանքներ), 3. ինքնուրույն աշխատանքի տիպերն ու տեսակները, կազմակերպման ձևերն ու մեթոդները, 4. ինքնուրույն աշխատանքի համար անհրաժեշտ կարողությունների ու հմտությունների համակարգը:

Ուսանողի ինքնուրույն աշխատանքի համակարգը, անշուշտ կնպաստի այդ աշխատանքի ինտենսիվացմանն ու կատարելագործմանը: Դրա համար անհրաժեշտ է.

ա) զարգացնել ուսանողների համապատասխան մոտիվացիան,

բ) նրանց գիներ ինքնուրույն աշխատանքի անհրաժեշտ կարողություններով ու հմտություններով, արդյունավետ մեթոդիկայով,

գ) սխտեմատիկ օգնություն ցույց տալ ուսանողին այդ աշխատանքում,

դ) կատարելագործել ինքնուրույն աշխատանքի կազմակերպումը:

Ուսանողի ինքնուրույն աշխատանքը չի տու ցանկալի արդյունք, եթե այն չվերահսկվի, քանի որ բուհական ուսուցման արդյունավետությունը կախված է ոչ միայն

ուսանողի իմացական գործունեության բնույթից, այդ գործունեության կառավարման որակից, այլև վերահսկման բնույթից և նրա նկատմամբ ուսանողների ունեցած վերաբերմունքից: Վերահսկումը նպատակ ունի խթանել ինքնուրույն աշխատանքը և ապահովել դասախոս-ուսանող հետադարձ կապը: Որոշ դասախոսներ սահմանափակվում են ստուգաթղթների ու քննությունների ընթացքում կիրառվող վերահսկողությամբ և չեն օգտագործում ընթացիկ վերահսկողության բազմապիսի ձևեր: Մի շարք բուհերում հաջողությամբ կիրառվում են ընթացիկ վերահսկողության հետևյալ ձևերը.

- ա) հարցում գործնական պարապմունքից, լաբորատոր պրակտիկումից առաջ,
- բ) զրույց ուսանողների հաշվետվությունների ժամանակ,
- գ) համառոտ հարցում դասախոսությունից առաջ,
- դ) կոնսուլտացիա,
- ե) տնային առաջադրանքների ստուգում սեմինար պարապմունքների ընթացքում,
- զ) ստուգողական աշխատանքներ,
- է) նախնական ստուգաթղթներ և քննություններ:

Այսօր բուհի ուսանողների ինքնուրույն աշխատանքի արդյունավետության բարձրացումը պահանջում է նրա ճշգրիտ կառավարում: Ուսանողների ինքնուրույն գործունեության կառավարումը կարևորվում է բուհական արդի ուսուցման կառուցվածքային, գործառական և ինֆորմացիոն առանձնահատկություններով և այն նշանակությամբ, որ ունի կառավարումը ուսանողների մտավոր զարգացման առավել ճշգրիտ ուսումնասիրության համար:

Ուսանողի ինքնուրույն աշխատանքի մանկավարժական կառավարումը և ինքնակառավարումը ենթադրում է՝

- ա) ուսանողի ճիշտ ինքնագնահատման կարողություն,
- բ) իր մասնագիտության պրոֆեսիոգրամի իմացում,
- գ) ինքնուրույն աշխատանքի իր դժվարացումների գիտակցում, դրանց պատճառների ու հաղթահարման ուղիների իմացում,
- դ) ինքնակազմակերպվածություն և ինքնահսկման ու ինքնակառավարման կարողություն,

և) ուսանողի ինքնուրույն աշխատանքի վերահսկման և ուղղակի ու անուղղակի ղեկավարման ձևերի ճշգրիտ գոյակցում:

Ուսանողների ինքնուրույն աշխատանքի մոդելի ստեղծումը պահանջում է ոչ միայն համակարգային-կառուցվածքային, այլև կոմպլեքսային մոտեցում: Ուսանողների ինքնուրույն աշխատանքի կազմակերպման նկատմամբ կոմպլեքսային մոտեցումը ներառում է.

- ա) աշխատանքի այդ տեսակի էության, բովանդակային, գործառնային (օպերացիոն) և մոտիվացիոն կողմերի գիտական հիմնավորում,
- բ) նրա պլանավորման ու կազմակերպման այնպիսի համակարգի մշակում, որը մատչելի և ընդունելի է ուսանողների կողմից,
- գ) ուսանողի անձնական ժամանակի բյուջեի և ուսումնասիրվող առարկայի յուրացման աշխատատարության ճշգրիտ հաշվարկում,
- դ) բուհում և բուհից դուրս, արտադրական փորձառուցման գործընթացում ուսանողի կատարելիք ստեղծագործական իմացական գործունեության մեթոդիկաների մշակում,
- ե) այդ գործունեության կառավարում և ինքնակառավարում ապագա մասնագետի պատրաստման բոլոր փուլերում և օղակներում:

Ուսանողների ինքնուրույն աշխատանքի ճշգրիտ կազմակերպման պարբերն ունի իր տարբեր տեսանկյունները (ասպեկտները): Համեմատաբար անբավարար է ուսումնասիրվել նրա մանկավարժական տեսանկյունը: Մինչդեռ ուսանողների ինքնուրույն աշխատանքի գիտական կազմակերպման ու ճշգրիտ կառավարման համար շատ կարևոր է. ինքնուրույն աշխատանքը դիտարկել տեսական մակարդակով, այն վերլուծել մեթոդաբանական մակարդակով, հետազոտել ինքնուրույն աշխատանքների հիմնական տիպերի ու տեսակների, ձևերի, մեթոդների ու հնարների ճշգրիտ

տարբերակների կոմպլեքսային օգտագործման հիմունքները, կազմակերպման ու կառավարման սկզբունքները: Վերջապես, շատ կարևոր է բացահայտել ուսանողների ինքնուրույն աշխատանք կատարելու մանկավարժական ու գործնական նախապատրաստվածության մակարդակը, միջնակարգ ու բարձրագույն դպրոցի հաջորդայնության բնույթը՝ դիտարկվող պրոբլեմի առումով: Այլ կերպ ասած անհրաժեշտ է բացահայտել ուսանողների ինքնուրույն աշխատանքի կազմակերպման ու ղեկավարման մանկավարժական պայմանները: Նշված խնդիրների լուծումը պահանջում է հոգեբանության ու մանկավարժության համագործակցություն, հոգեբանների և մանկավարժների ստեղծագործական դաշինք: Բուհի դասախոսը պարտավոր է ճանաչել՝ ինքնուրույն աշխատանքի նպատակը, ուսանողի անձնային արժեքային կոդմոդոլոմներն ու դիրքորոշումներն այդ հարցում:

Ուսանողների ինքնուրույն աշխատանքի կազմակերպման գործընթացի հետագա ճշգրտությունը պահանջում է.

- մշտապես բարձրագնել բուհի, ամիսախոր բոլոր դասախոսների, հոգեբանամանկավարժական ու մեթոդական պատրաստության մակարդակը,
- ըստ ամենայնի կատարելագործել ուսանողների ինքնուրույն աշխատանքի համակարգը՝ բովանդակությունը, տեսակները, ձևերը, մեթոդները, հնարները, վերահսկումը, կառավարումը,
- ամրապնդել ինքնուրույն աշխատանքի կազմակերպման համար անհրաժեշտ նյութատեխնիկական քաղան:

Նշված խնդիրների լուծումը հնարավորություն կտա զարգացնել ուսանողների ինքնուրույն աշխատանքի մոտիվացիան, զինել նրանց ինքնուրույն աշխատանք կատարելու արդյունավետ մեթոդիկայով, ժամանակին և պահանջվող օգնություն ցույց տալ ուսանողներին, կատարելագործել ինքնուրույն աշխատանքի կառավարման, արդյունքների գնահատման եղանակներն ու ձևերը: Այդ տեսակետից առանձնապես կարևորվում են բուհական ուսուցման բոլոր տարիների ուսանողների մեջ սխառնատիկ ինքնուրույն աշխատանքի պահանջմունք պլատվաստելը, շարունակական ինքնակրթության կայուն դիրքորոշում մշակելը: Գլխելիքների նպատակապես, մշտական ինքնուրույն համալրումը պետք է դառնա սովորություն յուրաքանչյուր ուսանողի համար: Ընդգծելով նման սովորության հսկայական դերը, Կ. Դ. Ուշինսկին գրել է. «Մոտավոր աշխատանքը սովորություն դարձրած մարդը ձանձրանում է առանց այդպիսի աշխատանքի, որոնում է այն և, իհարկե, գտնում յուրաքանչյուր քայլին»:

Նման մոտիվացիոն դիրքորոշման ձևավորումը նպաստում է ուսանողների մեջ ուսման նկատմամբ պարտի զգացում, պատասխանատու վերաբերմունք, իմացական հետաքրքրություններ, հետաքրքրասիրություն դաստիարակելուն:

Սխառնատիկաբար ինքնուրույն աշխատանք կատարելու նման մոտիվացիոն դիրքորոշումը ձևավորվում է ուսումնադաստիարակչական աշխատանքի բոլոր ձևերի ու մեթոդների, դասախոսների օրինակի, ուսանողների ռդ կենսակերպի ու գործունեության ազդեցությամբ: Անհրաժեշտ է առավել մեծ հոգատարություն յուրաքանչյուր ֆակուլտետում, ամբիոնում, կուրսում, ամեն մի պարապմունքի ընթացքում այնպիսի բարոյահոգեբանական մթնոլորտի ստեղծման համար, որն ուսանողներին օրելակալիորեն մղի սխառնատիկ ինքնուրույն աշխատանքի՝ իրենց ուժերի ու հնարավորությունների սահմաններում:

Մինչդեռ մեր դիտումները, հատուկ հետազոտությունները հավաստում են, որ ուսանողների մի զգալի մասը արդյունավետ աշխատանք չի կատարում դասախոսությունների ընթացքում, չի աշխատում իր լրիվ հնարավորություններով: Այսպես, օրինակ, ըստ մեր հատուկ հետազոտության տվյալների, մեծ թվով ուսանողներին ուղղված այն հարցին, թե ինչպես են նրանք զրի առնում դասախոսությունը, ստացվել են այսպիսի պատասխաններ.

- աշխատում եմ զրի առնել քառացի՝ - 40 տոկոս,
- զրի եմ առնում քաղվածաբար՝ - 34 տոկոս,

- առանձնացնում են գլխավորը, գրի են առնում իմ բառերով՝ 20 տոկոս,
- լսում են, աշխատում են հասկանալ ասվածը, գրի չեն առնում՝ 6 տոկոս:

Կամ մի այլ փաստ. դասախոսությունների ընթացքում ուսանողների կատարած աշխատանքի դիտումը ցույց է տվել, որ նրանցից ոմանք շեղվում են դասախոսի հաղորդած գիտական ինֆորմացիայի ակտիվ ընկալումից 6-ից մինչև 40 րոպեի սահմաններում: Ուսանողների նման վարքագծի պատճառներն այլազան են: Դրանցից հիմնականներն են՝ անտարբերությունն ուսման նկատմամբ, դասախոսության ընթացքում ինքնուրույն աշխատանք կատարելու անկարողությունը, դասախոսությունների գիտատեսական և մեթոդական ցածր մակարդակով: Հետևաբար, կատարելագործելով ուսանողներին (առանձնապես ցածր կուրսերի) սովորել սովորեցնելու մեթոդիկան մենք՝ դասախոսներս, պարտավոր ենք ըստ ամենայնի բարձրացնել դասախոսությունների որակը: Ըստ որում անհրաժեշտ է մշտապես հիշել, որ միայն այն դասախոսությունը կարող է ուսանողին մղել ինքնուրույն աշխատանքի, դառնալ նրա ինքնուրույն ուսումնական գործունեության արդյունավետ կատարման գործիք, եթե այն տողորված է խոր գիտականությանը ու գաղափարական սկզբունքայնությանը, ինֆորմացիոն հագեցվածությանը ու գործնական ուղղվածությանը, կրում է պրոբլեմային-որոնողական բնույթ, բովանդակում է հրապարակախոսության տարրեր, ուսանողներին ծանոթացնում է ուսումնական ինֆորմացիայի զանազան աղբյուրների, ձևավորում է ուսումնասիրվող պրոբլեմները գիտականորեն վերլուծելու, ինքնուրույն որոնումներ կատարելու նրա դիրքորոշումը: Նման դասախոսություններն ուսանողին մղում են խորհելու, դատելու, որոնման, իր վերաբերմունքի ակտիվ դրսևորման, այսինքն՝ ակտիվ իմացական գործունեության:

Ուսանողների ինքնուրույն աշխատանքի կազմակերպման լայն հնարավորություններ են ընձեռում սեմինար և գործնական պարապմունքները, լաբորատոր աշխատանքները: Սակայն այստեղ էլ հանդիպում ենք որոշ ուսանողների պասիվության, նրանց ոչ դիմելի աշխատանքի փաստերի: Այդ հարցի ուսումնասիրությունը ցույց է տալիս, որ փորձառու դասախոսները նման բացասական երևույթները հաղթահարում են, նախ պրոբլեմային բնույթի այնպիսի խնդիրներ առաջադրելով, որոնց լուծումը պահանջում է ուսանողի ինքնուրույն որոնողական-հետազոտական գործունեությունը, երկրորդ՝ բուն պարապմունքի թնթացքում ուսումնասիրվող պրոբլեմի ստեղծագործական բեմադրվման կազմակերպմամբ:

Ուսանողի ինքնուրույն աշխատանք կատարելու մոտիվացիոն դիրքորոշման ձևավորման ու կարողության զարգացման առավել լայն հնարավորություն է բովանդակում անհատական գրույցը (կուրսվիումը): Հատկապես Արցախի համալսարանում, քանի որ այստեղ անհատական գրաֆիկով սովորում են ավելի քան 60 ուսանողներ: Բայց այդ հնարավորությունը նմանապես չի օգտագործվում լիովին, ըստ ամենայնի: Ուսանողների հետ գրույցների ժամանակ դասախոսները սովորաբար խոսում են այս կամ այն պրոբլեմի էության մասին և ձգտում են վերահսկել արդեն կատարված աշխատանքի արդյունքները: Անշուշտ, դա անհրաժեշտ է կատարել: Սակայն գլխավորը, որը պետք է կազմի անհատական գրույցի բովանդակությունը, ինֆորմացիայի աղբյուրների վերլուծություն է, դրանց որոնման մեթոդների և այդ աղբյուրների վրա աշխատելու մեթոդիկան: Ընդ որում նման աշխատանքը տարվում է ըստ յուրաքանչյուր ուսանողի անհատական առանձնահատկությունների, նրա պատրաստվածության մակարդակի:

Այսպիսով, մանկավարժական գործընթացի կատարելագործման կարևորագույն խնդիրը բուհում ուսանողներին ինքնուրույն գործունեության մեթոդիկա սովորեցնելն է: Այդ խնդրի լուծման համար առաջարկվում է.

- ա) հոգեբանության բնագավառում՝ մասնագետի ձևավորման սկզբունքները, ինչպես նաև ստեղծագործական կոլեկտիվի (համախմբման) կատարելագործման ուղիների մշակում՝ սոցիալ-պրոֆեսիոնալ ադապտացիայի արագացման տեսանկյունով,
- բ) մանկավարժության բնագավառում՝ ուսանողի ինքնուրույն գործունեության

կարողության մեթոդիկայի մշակում և համապատասխան գիտամեթոդական ծրագրերի և ձեռնարկների ստեղծում,

զ) տեխնիկայի բնագավառում՝ ինքնուրույն գործունեության վերաբերյալ գիտելիքների ուսուցման և կարողությունների ձևավորման կառավարման համակարգի մշակում՝ ուսուցման տեխնիկական միջոցների ու էլեկտրոնային հաշվիչ մեքենաների օգտագործմամբ:

Այս ամենին հարկ է ավելացնել նաև չորրորդ էրզոնոմիկայի բնագավառը, որտեղ պահանջվում է մշակել ուսանողների ինքնուրույն գործունեության բոլոր պայմանների ապահովման էրզոնոմիկական հիմունքները, այն հաշվով, որ նրանք աշխատեն ակտիվորեն, արդյունավետ կերպով, հուսալիորեն, առանց գերլարվածության և առողջության վնասման:

Այդ կապակցությամբ ծագում է այսպիսի հարց՝ ինչպե՞ս ակտիվացնել ուսանողների ուսումնական գործունեությունը դասախոսությունների ժամանակ: Տվյալ հարցի առավել հաջող լուծումը մեր կարծիքով, կապված է երկու կարևոր միջոցառման միաժամանակյա լուծման հետ՝ չխոսելով դասախոսության մեթոդական կողմի մասին: Դրանցից առաջինը լավ մտածված, դիդակտիկորեն և էրզոնոմիկորեն հիմնավորված ինչպես հասարակ (պլակատներ, սխեմաներ, աղյուսակներ, մոդելներ), այնպես էլ կատարելագործված (գործող մոդելները, ամմիշականորեն իրագործվող փորձեր, կլին կամ հեռուստատեսային հաղորդումներ) իլյուստրատիվ ձեռնարկների կիրառումն է: Երկրորդը դասախոսությունների հոգեբանացումն է, այսինքն՝ ուսանողների հուզական տրամադրվածության ստեղծումը հոգեբանական ներգործությունների միջոցով: Երկու միջոցառումներն էլ դիտվում են որպես դասախոսությունների ժամանակ ուսանողների գործունեությունն ակտիվացնող միջոցներ, դրանց նպատակները համընկնում են, սակայն իրագործվում են տարբեր կերպ: Միայն այդ երկուսի զուգակցման դեպքում կապահովվի ուսանողների իմացական ակտիվությունը:

Մանկավարժական մեր հետազոտությունները հավաստում են, որ ինքնուրույն աշխատանքը հետևյալ փոփոխական գործոնների՝ իմանելիստալ հմտությունների ձևավորվածության մակարդակի, կատարելիք առաջադրանքների դժվարության աատիճանի, թեմայի վերաբերյալ գիտելիքների նախապաշարի, դասախոսության օգտակար գործողության գործակցի, դասախոսության թեմայի մասին ինֆորմացիայի պակասի (դեֆիցիտի), գործառույթ է: Այդ պատճառով ուսանողները, ելնելով դժվարության սուրյնկտիվ գնահատականից, ինքնուրույն աշխատանքին հատկացնում են երկրորդ տեղը քննությունից հետո, մի հանգամանք, որը նույնպես պետք է լրջորեն մտահոգի բուհի դասախոսներին:

Ուսանողների ինքնուրույն աշխատանքի բարձր արդյունավետության հասնելու համար անհրաժեշտ է ապահովել ուսումնական գործընթացի գիտական կառավարման համալիր միջոցառումների կիրառումը, որոնք կարելի է բաժանել երկու հիմնական տեսակի՝ կազմակերպական (աշխատանքի պլանավորում և նորմալավորում ուսուցման մնացած բոլոր տարրերի համակցությամբ, մտավոր աշխատանքի հիգիենիկ և մանկավարժաօգեբանական նորմաների պահպանումը) և մեթոդական (ուսումնամեթոդական ապահովում, անհրաժեշտ նյութատեխնիկական հենակետի ստեղծում, մշտական հսկողություն և ճշգրտում):

*Մանկավարժության և
հոգեբանության ամբիոն*

Սյրացված է 10.09.1997

Резюме

Как известно, педагогическое образование в вузе обязательно предполагает реализацию принципа связи теории с практикой на всех этапах подготовки будущих учителей. Этот принцип вбирает в себя педагогическую практику как составную часть профессиональной подготовки учителя-воспитателя. Поэтому поиски возможных путей и средств повышения эффективности педагогической практики в системе вузовского образования в современных условиях приобретают особо важное значение.

В связи с этим, объектом нашего рассмотрения мы избрали вопросы, связанные с педагогической практикой в условиях исключительно университетского образования. Выбор темы объясняется отсутствием специальных исследований в этой области, а также тем, что педагогическая практика в системе университетского образования имеет свою специфику.

В ходе исследования нам удалось выяснить некоторые пути и средства, направленные на оптимизацию педагогической практики в условиях университетского образования. В этом неоценимую услугу оказал нам тщательный анализ всех тех ошибок, упущений и недостатков, которые имеют место в деятельности студента-практиканта.